

Föreningen Lekarbetspedagogiks kongress 2010

Föreningen höll sin årliga kongress den 22–23 april på Quality hotell i Haninge. Temat för kongressen var **Leka-Lära - Utvecklas.**

Samling. Från vänster: Gunilla Lindell, Nykvarn, Lars-Erik Berg, Skövde, Gunhild Westman, Uppsala, Ylva Andersson, Värmdö, Tomas Ljungberg, Eskilstuna och Lena Margård, Sollentuna.

Torsdagen 22 april 10.00 – 12.30 AD/ HD – Betydelsen av lek och samspel

Tomas Ljungberg, forskare, läkare, adjungerad professor, föreläste under förmiddagen .Han började med att ställa frågan: Hur kan lek och samspel vara av betydelse, om orsaken till AD/HD är neuropsykriatisk, dvs enbart biologisk?

Han beskrev symtomen hyperaktivitet, uppmärksamhetsstörning, impulsivitet och den neuropsykriatiska förklaringsmodellen till barnens beteendeavvikelser. Orsaken är enligt denna förändringar i hjärnan, som i upp till 80% är ärftliga, eller är en följd av skador

under graviditet och/eller förlossning.

[Se hans bifoga¹de Power Point >>](#)

Tomas presenterade flera sammanställningar av forskningsresultat och visade att graden av ärftlighet var tydligt övervärderad. Han visade att det inte heller finns ett vetenskapligt stöd för att någon speciell del av hjärnans verksamhet är förändrad, eller att en förändrad omsättning i signalsubstansen dopamin orsakar AD/HD. Diagnosen sätts först när barnet är 7 år och bedömningen görs efter hur barnet uppträder i skolsituationen och i ett –två ytterligare sammanhang, ofta hemmet.

Tomas framhöll, att det finns barn med grav AD/HD, där det sannolikt är befogat att använda den neuropsykriatiska förklaringsmodellen. I många andra fall, anser han, att **en stress – och sårbarhetsmodell** är mer relevant. Psykosocial stress och desorganiserad anknytning kan orsaka likartade störningar, som barnen visar. -Han beskrev två olika situationer. I strukturerade, intressanta, vuxenmedverkande situationer med "frekvent direkt belöning" förekommer symtomen mer sällan.

¹ [http://www.lekarbetspedagogik.se/kongress10/Haninge ADHD lek 2010-04-22 HO 2.pdf](http://www.lekarbetspedagogik.se/kongress10/Haninge%20ADHD%20lek%202010-04-22%20HO%202.pdf)

Tomas Ljungberg, läkare, forskare, Eskilstuna

När man utgår från en stress-och sårbarhetsmodell, ska psykosociala förhållanden i hemmet och skolan uppmärksammas. Föräldrars och lärares relationer med barnet och förskole-och skolkamraters bemötande blir relevanta. frågor, likaså vardagens aktiviteter och hur de är strukturerade.

Vad behöver barnet? Med det synsättet blir lek och samspel något mycket väsentligt. Lek och samspel med föräldrar, lärare och jämnåriga är av stor betydelse för varje barns utveckling, vilket uppmärksammas i rubriken.

Föreläsningen drog över tiden. Inlägg gjordes mot slutet, bl a om att barn, som varit sjuka i cancer efter återkomsten till skolan ansetts ha .AD/HD . Det medförde att frågan om lekarbete med barn med AD/HD inte kom upp. Kommentar: Läs på denna hemsida om Kongressen 2009, 24 april, om Lekarbete med funktionshindrade barn , samt om lekarbete som metod under Metoden. Tomas Ljungberg föreläsning var mycket uppskattad.

Lars-Erik Berg, Professor, Skövde.

13.15 – 14. 45

Lekens betydelse för barns identitet

Lars-Erik Berg, professor, högskolan i Skövde, föreläste efter lunch. Han anknöt vid flera tillfällen till förmiddagens föreläsning. Han tog upp hur ett barn kan påverkas av att få en diagnos. Denna bedöms som värdefull, då skolor ofta kräver en diagnos för att eleven ska få stödinsatser. Diagnosen kan dock påverka barnets självbild negativt, utifrån stämplingsteorin.

Ju bräckligare identitet ett barn / en människa har, dess mer mottaglig för påverkan av kritik och diagnos, är hon/ han. Vi speglar oss i andras värderingar av oss, registrerar dem och ta över dem som våra egna. Det kan få mycket negativa följder för ett barn. Det kan känna sig stämplat av diagnosen.

Lars-Erik Berg talade om lekens betydelse för barns utveckling av en trygg, stabil identitet. Identitet beskrivs som ett själv / jagmedvetande. Lars-Erik utgår från Meads teori. Han beskriver

jaget som bestående av I och Me.

I är det subjektiva, aktiva jaget i nuet. **Me** står för barnets tidigare upplevelser och jagmedvetanden, som finns i barnets minne. För att I och Me ska utvecklas och bli stabila behövs också ett Du, som ser och bekräftar barnets handlingar. I leken är I den planerande/ agerande, som gestaltar och bearbetar minnen, som "hämtas fram" ur Me. I lekens form strukturerar barnet tidigare upplevelser och kan då inse sammanhang, vilket stärker barnets jagmedvetande/ identitet. Lars – Erik pratade om betydelsen av att barnet har en språklig relation med en vuxen, även i samband med lek.

Han talade mot slutet om att barnet gör berättelser i lekens form. Han nämnde att barnet då kan uppleva sig som en "gestalt". Det kreativa skapandet av berättelser och gestalter stärker barnets identitet. En stabil identitet är en förutsättning för lärande i förskola och skola.

Lars–Erik Bergs föreläsning var uppskattad.

Gruppsamtal

Från vänster: Eva – Lena Göransson, Örebro, Barbro Jansson Unger, Stockholm, Lenah Margård, Sollentuna, Birgitta Arosell, Norrköping, Agneta Landberg, Norrköping (skymd), Peggy Smeds Boman, Nora, Lotta Östman, Värmdö. Saknas: Kristina Ramstedt, Linköping, som tar fotot.

15.00 – 16.00 och fredag 9.50 – 12.30

Samtal i grupper Torsdagen avslutades med samtal i grupper av erfarna lekarbetspedagoger och information för deltagare, som inte kände till metoden. av *Astrid Andersson*, lekarbetspedagog, Rimforså. De fortsatte i samma grupper fredag 10.50 – 12.30

Fredag 23 april

9.00 – 10.30

Den tidiga leken och den vuxnes betydelse

Gunhild Westman, universitetslektor fd, Uppsala, ordförande i föreningen, inledde fredagens program. I föreläsningen tog hon upp två områden, där aktuell forskning bidragit med ny kunskap om barns tidiga utveckling. Det gäller –Hjärnans snabba utveckling efter födelsen och –Evolutionen, om våra förfäder och –mödrar, deras liv, deras gener och annat, som barn ärver, och som bedöms vara tämligen oförändrat sen ca 70.000 – 100.000 år tillbaka i tiden.

Barns utveckling påverkas av "två klockor / koder"; den genetiska / biologiska där förändringar sker ytterst långsamt och den kulturella / sociala, där det ibland kan ske snabba förändringar.

Båda är aktuella för föreläsningens tema. Gunhild beskrev det nyfödda barnets hjärna och utvecklingen av denna, som sker mycket fortare än tidigare forskning visat. Hur barnets bemöts och hur samspelet vuxen – barn fungerar, påverkar i hög grad hjärnans utveckling och genernas funktion, vilket också är ny kunskap. "Use it or lose it", så beskrivs utvecklingen i flera sammanhang; exempel gavs. –Det gäller även barn som är mellan 1 och 3 år och är i en grupp i förskolan. De behöver ständigt bli bekräftade i samspel med en vuxen.

Gunhild beskrev upptäckten inom hjärnforskningen av spegelneuroner och av dessas dubbla funktion, vilken skedde i slutet av 90-talet. Det har forskats mycket om speglingsprocesser under 2000-talet. Hon gav exempel ur vardagen på speglingsprocesser.

Det nyfödda barnet har speglingsförmåga, vilket är av betydelse för kontakten och samspelet med föräldrar / vårdare. Vid autism finns störningar i denna funktionen. Den är en förutsättning för den tidiga leken.. Den ska alltid börja med leksignaler som introduktion, vilka troligen är medfödda hos människan, både att ge och att ta emot/ förstå (Foton visades.) Signaler ska även visa att nu är leken slut. De kan behöva tränas. . Det börjar troligen med beröringslekar på skötbordet Leksignal + samförstånd + turtagning + ? + och tydlig signal när leken är slut följt av samförstånd från barnet. Går trevande i början. De flesta aktiviteter går att göra lek av, bara den vuxne använder barnvänliga och för barnet tydliga leksignaler. Gunhild nämnde en

rad olika lekar. Hon stannade upp inför Titt –ut och gömma lekar, kopplade dem till evolutionen och till grundläggande kognitiv utveckling. övningslekar bredvidlekar parallellekar behandlades

Låtsasförmåga och låtsas lek, NRT ca 1½ år, är en förutsättning för fortsatt utveckling av språk och tänkande (och identiteten).

Börja med välkända situationer, där barnet kan använda fördröjd imitation. Gunhild beskrev vad som krävs psykiskt av ett barn för att kunna låtsasleka. Hon hänvisade även till D Winnicotts

Lekteori om lekens utveckling

1 En vuxen leker med barnet.

2 Barnet leker bredvid den vuxne

3 Barnet leker med jämnåriga

I leken övar och utvecklar barnet sin förmåga att välja. Låtsas leken stimulerar barns psykiska utveckling -alla delfunktioner. Den är mycket viktig för språkutvecklingen! Jmf Barbro Bruce kongressen 2009. .. Gunhild tog även upp om barns anknytning till sina föräldrar. En otrygg och desorganiserad anknytning kan verka störande på barnets förmågan att låtsas och leka. Barnet kan behöva lugn och ro i en vuxens närhet för att leka.. Mellanområdet (D. Winnicott) kan påverkas och "blir smalare".

Kontrollera låtsasförmågan hos varje barn! Börja vid ca 18 månader .Stimulera den. dagligen. RUS och TRAS missar åldrarna 1½ -4 år. Se årsbrevet 2009 från ordföranden.

* Gunhild lovade under föreläsningen att skicka *ett sammandrag av föreläsningen*. till deltagarna i kongressen. Vill Du ha en sådan, maila då till gunhild.westman@telia.com * Föreläsningen beskrivs i sammanfattningen av utvärderingarna som gjorts av Kristina Ramström, som "mycket intressant och givande".

Annika Franklin, förskollärare, Malmö.

13,30 – 14.50 Lekarbete i förskola i Malmö

Annika Franklin, förskollärare, arbetar i stadsdelen Husie, som är ett socialt tungt område i Malmö med många barn med annat modersmål än svenska. Hon har medverkat som handledare i lekarbete i utbildningen "Lek som specialpedagogisk metod" vid Malmö högskola under några år.

I Annikas tjänst i förskolan ingår att ha sex barn i lekarbete i veckan, 30 minuter per gång, delade på två dagar. Hon berättade om lekarbeten med tre barn.

Hon började med en flicka som har fradgil x-syndromet, en genetiskt betingad störning av psykisk och motorisk utveckling. Det är inte så vanligt att flickor får syndromet. Hon har bedömts att ha en lindrig störning. Metoden är mycket bra för henne, menade Annika, då hon har stora svårigheter att koncentrera sig.

De tydliga yttre ramarna och den inre strukturen gav henne det stöd, som hon behövde. Under lekarbetet var hon välfungerande och njöt av att vara det.

Annika berättade sedan om en pojke med invandrarbakgrund och med svåra upplevelser från sitt förra hemland. Det gick många gånger innan pojken började bearbeta dessa i sin lek, men det kom så småningom.

Det tredje barnet var en flicka, som ansågs ha stort kontrollbehov och som vållade problem i barngruppen. Hon har haft lekarbete drygt 60 gånger. Hon ville leka rollekar. Det var svårt för henne från början att bestämma vilken roll hon skulle ha och vilken roll Annika skulle få. Hon valde roller åt dem, men efter en kort stund avbröt hon leken. Hon tog över Annikas roll eller en helt ny roll och gav Annika en ny roll och ny regi. Själva lekandet blev kortvarigt med ständiga avbrott och rollbyten. Så småningom blev lekstunderna längre och längre. Efter ca 50 gånger hade hon för första gången samma roll ett hel pass.

Annika avslutade med att visa en stillbildsfilm, som tog ca 3 minuter. Syftet med den var att visa föräldrar och personal i förskolan vad barnen gör och hur det går till under lekarbete. Den var gjord utifrån stillbilder på pojkar och flickor, som lekte, målade eller skapade något annat kreativt. Annika pratar på filmen till fotona.

Stillbildsfilmen var mycket bra och instruktiv i sin enkelhet. Den blev mycket uppskattad. Förslag kom, att talet kan vara på andra språk än svenska för föräldrar som inte kan svenska.

Annikas föreläsning var mycket uppskattad!

Från vänster: Eva – Lena Göransson, Örebro , Bodil Mörland, Trondheim, (ryggen), Grete Hoven, Trøndelag, (ryggen), Cecilia Bucht Sandberg, Örebro.

14.10 – 14.50 Lekarbete – en metod inom socialtjänsten?

Eva – Lena Göransson, fritidspedagog och familjeterapeut, och **Cecilia Bucht Sandberg**, specialpedagog , beskrev sitt arbete inom Socialtjänst Väst i Örebro.

Cecilia har arbetat med lekarbete inom grundskolan i många år och har lång erfarenhet som handledare inom utbildning i Lekarbete – en metod inom specialpedagogiken vid Uppsala universitet, m fl. kurser. Hon började inom socialtjänsten för 4–5 år sedan Eva–Lena, däremot, har lång erfarenhet som familjeterapeut inom socialtjänsten. Hon utbildade sig i lekarbete för några år sedan. På bilden ovan ser Du hur de strukturerat föreläsningen.

Det, som är speciellt i deras arbetssituation inom socialtjänsten i förhållande till förskola – skola, är "myndighetsutövningen". Det beskrevs under rubriken 3-Rättssäkerhet men får inleda denna beskrivning.

För båda gäller att de arbetar utifrån skriftliga uppdrag från den sociala myndigheten, som kan ha fått förslag på åtgärder från olika personer. Uppdraget är skriftligt, det gäller ett visst barn och insats. Det åtföljs av krav på skriftlig dokumentation enligt kommunens regler. Metod och tidpunkter för insatsen ska alltid redovisas. Syftet är bl a att barnen senare i livet ska kunna ta del av de insatser som gjordes för dem som barn. Båda tycker det är bra.

1 -Lekarbete infördes inom socialvården som en åtgärd ur "Barnets perspektiv", en insats som barnet själv väljer och kommer till med glädje. Föräldrarnas samtycke krävs som i skolan.

2 – "Ingången till oss." Eva – Lena får uppdrag om lekarbete som del i en familjebehandling. På Kvinnokliniken, där Cecilia arbetar, med kvinnor som utsatts för våld i hemmet, kan mamman önska stöd för sitt/ sina barn. Vid delad vårdnad ska pappan samtycka. Cecilia kan inte träffa ett barn mer än några gånger utan att ha ett uppdrag.

4-Urval, vilka erbjuds lekarbete? Om våldet i hemmet just har hänt, använder Cecilia metoden *Trappan* några gånger, samtal med barnet, som ritar och berättar om det som hänt, som hon har utbildning i. Om barnet behöver mer stöd, blir det förslag till myndigheten om t ex lekarbete. – Om det har gått en tid efter våldet, kan hon föreslå lekarbete efter att ha träffat barnet några gånger.

Cecilia beskrev litet om hur våld kan påverka en människa och rekommenderade några utställda böcker.

5-Samarbete med andra. All personal på Socialvård Väst är insatta i metoden efter två studiedagar om lekens betydelse och lekarbete. De ser också att barnen mår bra av metoden och föreslår lekarbete i ökat antal. En tredje lekarbetspedagog har nyligen anställts.

Cecilia och Eva–Lena samarbetar även med social kontor, socialjouren, barnpsyk, förskolor och skolor. Mammor ber ofta om stöd i samtal med rektorer och lärare.

6-Skillnader mellan soc. tjänsten och förskola / skola är bl a att det alltid krävs resor för barnen. Eva–Lena berättar att hon

hämtar vissa barn med sos stora bil. Resorna fram och tillbaka kan bli värdefulla tillfällen till samtal och gemenskap.

7-Vinster, " fallgrop" Lekarbetet medför stora vinster för barnet; Östördhet, trygghet och ro, uppmärksamhet och bekräftelse av barnet genom dess lekhandlingar av en positiv vuxen i kombination med möjligheten att leka, ger barnet tillfällen till utveckling,. Självkänslan kan stärkas och även identiteten. Föräldern märker barnens glädje. De känner inget hot från lekarbetet, som de kan känna från barnpsyk och sos. Lekarbetet sprider litet hopp även till föräldrarna. De kommer gärna och pratar om det. "Fallgrop" nämnde Cecilia, snarare för en mamma, som trodde att hon genom barnets lekarbete kunde få reda på vad pappan gjorde med barnet under helgen. Men det gick inte Innehållet i leken stannar mellan barnet och lekarbetspedagogen.

Deras framträdande beskrevs som mycket intressant och givande.

Samtal efter föreläsningen

Från vänster: Eva-Lena Göransson, Örebro, Gunilla Lindell, Botkyrka, Bodil Mörland, Trondheim, (ryggen), Grete Hoven, Tröndelag, (ryggen), Cecilia Bucht Sandberg, Örebro.

14.50 – 15.00 Avslutning av kongressen

Kongressen avslutades av föreningens ordförande Gunhild Westman. Hon tackade först alla som hade föreläst och sedan samtliga som deltagit i kongressen för deras medverkan till att den blivit så innehållsrik och givande! Hon önskade alla varmt välkomna till nästa års kongress! Sedan avslutades kongressen.

Kongressen som helhet beskrev i utvärderingarna som mycket bra och givande, omväxlande, bra planering och välorganiserad. Några skrev att de fått en energikick!

Text: Gunhild Westman Foto: Kristina Ramstedt